

Diseases of the Reptilia; Cooper, J.E. & Jackson, O.F. Vol. 1: 383 pag. Prijs: £ 28,80. Vol. 2: 201 pag. Prijs: £ 19,--.
Academic Press, London, 1981.

Zoals de auteurs in hun voorwoord vermelden, is de studie van de ziekten van reptielen de kinderschoenen nog niet geheel ontgroeid. Dit onderwerp is in 584 pagina's redelijk omvattend behandeld, waarbij veel nieuwe kennis is opgenomen. De consequentie van een dergelijk werk is echter dat in de twee volumina zowel slangen als schildpadden, hagedissen en krokodillen aan de orde komen.

Van het eerste deel wordt ongeveer éénderde besteed aan informatie over de anatomie en de fysiologie, alsmede aan laboratoriumtechnieken.

De anatomie beslaat 22 pagina's, waardoor de specifieke anatomie van slangen slechts oppervlakkig behandeld wordt. Dit wordt echter gecompenseerd doordat de beschrijvingen helder en begrijpelijk zijn. Spijtig is dat ten aanzien van de voortplantingscyclus niet nader ingegaan wordt op de invloeden van daglengte en temperatuur op de voortplanting.

De hoofdstukken over laboratoriumtechnieken verschaffen de lezer inzicht in de mogelijkheden voor onderzoek in laboratoria.

De hoofdstukken over infectieziekten zijn ingedeeld naar de verschillende soorten verwekkers - virussen, bacteriën, schimmels, protozoën, helminthen (wormen) en uitwendige parasieten.

Diverse virusziekten zijn juist bij slangen goed bekend geworden; hun praktische betekenis voor de terrariumhouder is vooralsnog gering.

Het hoofdstuk over bacteriële ziekten verschaft, juist door de pogingen de invloed van bijvoorbeeld de temperatuur en van stress te analyseren bij het

ontstaan van bacteriële infecties, inzicht in de specifieke reactiepatronen van de reptielen. Het blijkt dat bij deze groep dieren de aanwezigheid van een kiem nog niet hoeft te betekenen dat het dier ook echt ziek is/wordt. In veel gevallen zijn reptielen dragers van kiemen, die slechts onder ongunstige omstandigheden aanleiding geven tot ziekte.

In de paragrafen over huidontstekingen (dermatitiden) wordt in dezelfde alinea als over "aantasting van schubben" gesproken over het opvoeren van de hygiëne, "bijvoorbeeld door middel van het aanzuren van water". Hier is een waarschuwing op zijn plaats om dit juist in die gevallen niet te doen. Bij beschadigingen van de beschermende huid worden de onderliggende weefsels namelijk door het zuur aangetast. Bij huidwonden of -beschadigingen mogen slangen niet in aangezuurd water kunnen gaan liggen.

Het vooral bij slangen voorkomende mondvuil wordt uitvoerig besproken. Node mist men hier een verwijzing naar Van der Pols (Litteratura Serpentium, 1980, Vol. 1 (1): 9-13), die goede ervaringen had met het bestrooien van het mondslijmvlies met chlooramphenicolpoeder. Dit gemis wordt deels goed gemaakt door de introductie van een andere techniek, waarbij het mondslijmvlies schoongespoten wordt met een fijne, harde straal vloeistof, afkomstig uit een injectiespuit met een fijne naald er op. Men spoelt met een streptomycine-oplossing. Ook andere, voor slangenhouders belangrijke ziekten, zoals *Aeromonas*- en *Pseudomonas*-infecties, worden uitvoerig behandeld.

Afzonderlijk wordt aandacht besteed aan die bacteriële ziekten, die voor de mens risico's opleveren. Bij alle contact met reptielen moet, gezien het gevaar van infectie, persoonlijke hygiëne betracht worden.

Schimmelinfecties worden kort besproken en voorts in uitvoerige tabellen gepresenteerd. Doordat de

tabellen verdeeld zijn volgens de systematiek der reptielen, zijn de schimmelaandoeningen bij de *Serpentes* gemakkelijk te overzien.

Amoebiasis wordt in een zeer goede, beknopte verhandeling aan de orde gesteld.

Helaas blijkt nog te weinig belang te worden gehecht aan de bij slangen veel voorkomende infecties met flagellaten.

Wat de zeer uiteenlopende worminfecties betreft, wordt een interessant onderscheid gemaakt tussen de effecten van volwassen wormen en die van de larvale stadia.

Het tweede deel omvat de niet-infectieuze ziekten en afwijkingen door andere oorzaken, zoals vergiftigingen en verbrandingen. Voor de slangenliefhebber zijn vooral de gedeelten over stoornissen bij het vervellen lezenswaard.

Het hoofdstuk over voedingsstoornissen is, gezien de geringe frequentie van tekorten bij dieren die, zoals slangen, met hele prooi gevoerd worden, voor slangenliefhebbers nauwelijks van toepassing. Nuttig is het daarentegen voor liefhebbers die met stukjes prooi of, in voorkomende gevallen, met insecten voeren, om kennis te nemen van de deficiënties die dan kunnen ontstaan.

Interessant is het ook om kennis te nemen van het langzaam groter wordend aantal gezwellen en gewelachtige aandoeningen bij reptielen. Duidelijk blijkt dat in elke familie van slangen zowel tumoren van het mesenchym (bindweefsel, botten en spieren) als van epitheelcellen voorkomen. Vooral de laatsten zijn van belang daar zij als carcinoemen bekend staan.

Ontwikkelingsstoornissen worden in een afzonderlijk hoofdstuk besproken. Vooral de "tweekoppigheid" levert spectaculaire afbeeldingen op. Oorzaken kunnen niet worden aangegeven. Het blijkt dat het verzamelen en rapporteren van dit soort bevindingen steeds weer interesse wekt.

Het hoofdstuk "verschillende ziekten" behandelt uiteraard uiteenlopende aandoeningen. Vooral de gedeelten over shock en stress zijn van betekenis. Stress, bijvoorbeeld door lage temperaturen en ongeschikte omgeving, kan leiden tot verlies van eetlust en vermagering. Bij stress neemt ook de gevoeligheid voor infecties toe.

De klinische aspecten van diagnose en behandeling vormen een belangrijk hoofdstuk, waarin algemene criteria voor het beoordelen van de gezondheid en ook wat verdergaande onderzoeksmethoden worden behandeld. Vooral de bladzijden over ondersteunende therapie zijn voor velen van belang.

Het behandelen van dieren die voedsel weigeren, wordt nauwkeurig beschreven. Interessant is daarbij dat als eerste maatregel aanbevolen wordt het vloeistofgehalte van de weefsels te herstellen en energie en mineralen toe te dienen. Pas daarna kan licht verteerbaar voedsel gegeven worden en tenslotte gehele prooi. Tijdens de hele procedure wordt het gewicht dagelijks gecontroleerd om het effect na te kunnen gaan.

De laatste hoofdstukken zijn gewijd aan narcose, chirurgie en aan geneesmiddelen en hun toediening.

Deze uitgave vormt een belangrijke bijdrage tot de kennis van ziekten en aandoeningen van reptielen. Helaas is de prijs tamelijk fors uitgevallen. Een pluspunt is dat in beide delen dezelfde index is opgenomen, zodat men desgewenst elk deel afzonderlijk kan aanschaffen. Door de vele praktische aanwijzingen, vooral betreffende huisvesting, voeding en verzorging, is het een boek dat sterk kan worden aanbevolen.